

تأثیر افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته بر کیفیت گزارشگری مالی و ریسک سقوط آتی قیمت سهام

امیر احسان چابک^{۱*}، فرهاد فلاح نژاد^۲ و علی حبیبی^۳

۱ کارشناسی ارشد حسابداری، واحد هشتگرد، دانشگاه آزاد اسلامی، هشتگرد، ایران

(نویسنده مسئول) ae_chabok@yahoo.com

۲ عضو هیات علمی در گروه حسابداری، واحد هشتگرد، دانشگاه آزاد اسلامی، هشتگرد، ایران. Fallah.college@yahoo.com

۳ استادیار دانشکده حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد کهنوج Ali.habibi11@yahoo.com

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته بر کیفیت گزارشگری مالی و ریسک سقوط آتی قیمت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. جهت سنجش افشای معاملات با اشخاص وابسته، مواد ۳ تا ۱۳ چک‌لیست رعایت الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته (مصوب سال ۱۳۹۰)، بصورت متغیرهای مصنوعی تعریف و با مراجعه به صورت‌های مالی شرکت‌های مورد بررسی، احراز آنان مورد بررسی واقع می‌شد. همچنین، جهت کیفیت گزارشگری مالی، مدل فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵) و به منظور محاسبه ریسک سقوط آتی قیمت سهام، مدل هاتن و همکاران (۲۰۰۹) مبنای عمل بوده است. جامعه آماری مشتمل بر ۱۲۹ شرکت بوده که از طریق نمونه‌گیری به روش حذف سیستماتیک، برای دوره زمانی ۱۳۹۶-۱۳۹۲ انتخاب و آزمون‌های لازم بر روی آنان صورت گرفت. نتایج حاصله بیانگر این مطلب بود که اولاً افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته بر کیفیت گزارشگری مالی، تأثیر مثبت و معنادار و بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام، تأثیر منفی و معناداری دارد. ثانیاً به تبع بهبود کیفیت گزارشگری مالی پس از وضع دستورالعمل مربوط به رعایت الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته (نسبت به دوره زمانی مشابه قبل از وضع دستورالعمل)، ریسک سقوط آتی قیمت سهام شرکت‌ها کاهش یافته است.

واژه‌های کلیدی: معاملات با اشخاص وابسته، افشای معاملات با اشخاص وابسته، کیفیت گزارشگری مالی، ریسک سقوط آتی قیمت سهام.

مقدمه

مطالعات متعددی، دستاوردهای اقتصادی افشای اختیاری^۱ را مورد آزمون قرار داده‌اند. این مطالعات استدلال می‌نمایند که بطور بالقوه، شرکت‌های با افشای اختیاری گسترده از سه طریق بر روی بازار سرمایه تأثیر می‌گذارند. این سه عامل عبارتند از بهبود نقدینگی آنها در بازار سرمایه، کاهش هزینه سرمایه و افزایش تحلیلگران مالی آنها. ولی هندریکسن و ون بردا^۲ با توجه به پژوهش‌ها و شواهد مشاهده شده بیان می‌دارند که شرکت‌ها تمایلی زیادی برای افزایش میزان افشای اطلاعات مالی ندارند. مگر اینکه از سوی حرفه حسابداری یا دولت، مجبور گردند. آنان عنوان می‌دارند که عدم تمایل شرکت‌ها را برای افزایش افشای اطلاعات مالی به این دلیل می‌دانند که افشای اطلاعات باعث می‌گردد که شرکت‌های رقیب از وضع نامطلوب شرکت آگاه شده و این امر به ضرر سهامداران می‌باشد. دیدگاه دیگر این است که امکان دارد سایر منابع اطلاعاتی موجود بتوانند اطلاعات مالی مورد نظر سرمایه‌گذاران را با هزینه‌ای کمتر از اطلاعاتی که از طریق صورت‌های مالی بدست می‌آید، ارائه نمایند و ناآگاهی از نیاز سرمایه‌گذاران نیز دلیل سومی است برای محدود نمودن افشای اطلاعات (اسماعیل زاده مقری و شعرافی، ۱۳۸۹).

با توجه به اهمیت افشای معاملات با اشخاص وابسته^۳ و تمرکز استانداردهای حسابداری بر این موضوع و طبق بررسی صورت‌های مالی حسابرسی شده، این نتیجه حاصل شد که برخی از شرکت‌ها، با وجود تفاوت با اهمیت بین شرایط معاملات با اشخاص وابسته و شرایط حاکم بر معاملات حقیقی، موارد افتراق را افشا ننموده و بدون ذکر موارد افتراق، صرفاً در یادداشت مربوطه اشاره کرده‌اند که «شرایط معاملات با اشخاص وابسته، با شرایط حاکم بر سایر معاملات حقیقی، یکسان نبوده است». در این صورت، بر طبق استانداردهای حسابداری می‌بایست موارد افتراق باید به طور مشخص افشا شود. از آنجاییکه تاکنون شواهد تجربی برای ارائه تصویری روشن از انگیزه معاملات با اشخاص وابسته در ایران ارائه نشده است، در صورت وجود رفتار فرصت‌طلبانه در معاملات، انتظار می‌رود که میزان افشای معاملات با اشخاص وابسته بتواند علاوه بر تأثیر بر سایر عوامل، بر فاکتور کیفیت گزارشگری مالی^۴ تأثیر داشته باشد. از منظر دیگر، به لحاظ آنکه ممکن است محتوای معاملات با اشخاص وابسته با شکل ظاهری آنها متفاوت باشد، این گونه معاملات، ظرفیت لازم برای تأثیر سوء بر کیفیت گزارشگری مالی را دارند. چه بسا ممکن است یکی از دلایل تدوین چک لیست افشای معاملات با اشخاص وابسته توسط سازمان بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۰، عدم شفافیت کافی در گزارشگری مالی افشا شده از طرف شرکت‌ها باشد. با توجه به اهمیت مبانی نظری ذکر شده، در این پژوهش محققین بر آن هستند که تأثیر افشای معاملات با اشخاص وابسته را بر کیفیت گزارشگری مالی و ریسک سقوط آتی قیمت سهام را مورد آزمون قرار دهند. بدین صورت که محققین ضمن آنکه انتظار دارند که افشای معاملات با اشخاص وابسته بتواند بر کیفیت گزارشگری مالی، تأثیر مثبتی داشته باشد، انتظار می‌رود که کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها پس از وضع چک لیست افشای معاملات با اشخاص وابسته (از سال ۱۳۹۰ به بعد)، بهبود یافته و به تبع آن، ریسک سقوط آتی قیمت سهام کاهش یابد.

مروری بر ادبیات و پیشینه پژوهش

اهمیت شناسایی و افشای معاملات با اشخاص وابسته

بررسی صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت حاکی از آن است که تعدادی از شرکت‌ها، برخی از معاملات با اشخاص وابسته نظیر خرید یا فروش دارایی‌ها، ارائه یا دریافت خدمات، اجاره‌ها، انتقال پروژه‌ها، تأمین منابع مالی اعم از کوتاه‌مدت و بلندمدت، تأمین تضمین‌ها و وثایق، تسویه بدهی‌ها از طرف واحد تجاری یا توسط واحد تجاری از طرف شخص دیگر و غیره را افشا نمی‌نمایند. از سوی دیگر برخی از اطلاعات لازم از جمله مانده حساب فی‌مابین، ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول مربوط به مانده حساب‌های فی‌مابین، هزینه مطالبات سوخت شده و مشکوک‌الوصول طی دوره ناشی از معاملات با اشخاص وابسته و غیره

1 Voluntary Disclosure

2 Hendrickson & Venberda

3 Related Persons Depended Transactions Disclosure

4 Financial Reporting Quality

طبق بند ۱۸ استاندارد حسابداری شماره ۱۲ افشا نشده یا اینکه بدون افشای اطلاعات مربوط به معاملات در یادداشت معاملات با اشخاص وابسته، صرفاً به یادداشت حساب‌های دریافتی یا پرداختی عطف داده شده است. همچنین، طبق بررسی صورت‌های مالی حسابرسی شده برخی از شرکت‌ها با وجود تفاوت با اهمیت بین شرایط معاملات با اشخاص وابسته و شرایط حاکم بر معاملات حقیقی، موارد افتراق افشا نشده است و بدون ذکر موارد افتراق، صرفاً در یادداشت مربوطه درج شده است که «شرایط معاملات با اشخاص وابسته، با شرایط حاکم بر سایر معاملات حقیقی، یکسان نبوده است». در حالی که در این صورت، موارد افتراق باید به طور مشخص افشا شود. در همین حال، طبق بند ۵ استاندارد حسابداری شماره ۱۲ و صورت‌های مالی نمونه، اطلاعات اشخاص وابسته باید برای «معاملات گروه با اشخاص وابسته (به استثنای شرکت‌های مشمول تلفیق)» و همچنین «معاملات شرکت اصلی با اشخاص وابسته» افشا شود. در حالی که در برخی از شرکت‌ها، اطلاعات اشخاص وابسته صرفاً برای گروه یا شرکت اصلی، افشا شده است. همچنین مطابق با بند ۵۶ استاندارد حسابداری شماره ۱ و صورت‌های نمونه، می‌بایست اقلام دریافتی و پرداختی و فروش باید به تفکیک «شرکت‌های گروه»، «سایر اشخاص وابسته» و «سایر اشخاص» افشا شود، در حالی که در برخی شرکت‌ها این امر رعایت نشده است. از منظر دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرا بورسی مصوب سال ۱۳۹۰، افشای اطلاعات اشخاص وابسته می‌بایست باید به تفکیک برای هر یک از طبقات زیر انجام شود: شرکت مادر یا سهامدار کنترل‌کننده، اشخاص دارای کنترل مشترک یا نفوذ قابل ملاحظه بر ناشر، شرکت‌های هم‌گروه یا تحت کنترل واحد، واحدهای تجاری فرعی، واحدهای تجاری وابسته، مشارکت‌های خاص و اعضای هیئت‌مدیره و مدیران.

کیفیت گزارشگری مالی

اهداف گزارشگری مالی از نیازها و خواسته‌های اطلاعاتی استفاده‌کنندگان برون سازمانی سرچشمه می‌گیرد. هدف اصلی گزارشگری مالی، بیان آثار اقتصادی رویدادها و عملیات مالی بر وضعیت و عملکرد واحد تجاری برای کمک به اشخاص برون‌سازمانی برای اتخاذ تصمیم‌های مالی در ارتباط با واحد تجاری است (ولک و همکاران^۱، ۲۰۰۱). بر اساس نظر هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی آمریکا، گزارشگری مالی نه تنها شامل صورت‌های مالی، بلکه در برگزیده ابزارها یا روش‌های اطلاع‌رسانی است و این ابزارها بصورت مستقیم و غیر مستقیم با اطلاعاتی ارتباط دارد که از طریق حسابداری ارائه می‌شوند. یعنی اطلاعاتی درباره منابع شرکت، دارایی‌ها، بدهی‌ها، سود و غیره است (هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی آمریکا، ۱۹۷۸). با در نظر گرفتن گزارشگری مالی به عنوان فرآیندی که مشارکت‌کنندگان مختلفی در هر مرحله از آن وجود دارد، بطور معمول از آن اطلاعات به‌همراه سایر اطلاعات برای انجام یک قضاوت یا یک تصمیم استفاده می‌کند. بنابراین واضح است که هدف اولیه گزارشگری مالی در بازارهای سرمایه این است از قضاوت‌ها و تصمیمات خاصی پشتیبانی کند. لذا کیفیت گزارشگری مالی در درجه اول به دلیل این دیدگاه که اطلاعات با کیفیت بالا به قضاوت‌ها و تصمیمات با کیفیت تری منجر می‌شود، مورد توجه است. بدین معنا که اطلاعات گزارشگری مالی با کیفیت، نسبت به اطلاعات با کیفیت پایین، سودمندی بیشتری در تصمیم دارد (فرانسیس و همکاران^۲، ۲۰۰۶).

ریسک سقوط آتی قیمت سهام

از منظر هاتن و همکاران^۳ (۲۰۰۹)، در شرایط نبود شفافیت^۴ کامل در گزارشگری مالی، مدیران انگیزه دارند برای حفظ شغل خود، بخشی از زیان‌ها را پنهان کنند. این فرآیند؛ یعنی افشا نکردن زیان‌های واقعی؛ تا زمان حضور مدیر در شرکت ادامه می‌یابد. پس از ترک شرکت توسط مدیر، حجم عظیمی از زیان‌های افشا نشده وارد بازار شده، به سقوط قیمت سهام منجر می‌شود. علاوه بر این، در یک محیط گزارشگری غیرشفاف، سرمایه‌گذاران قادر به شناسایی و کشف پروژه‌های زیان‌ده شرکت

1 Wolk et al

2 Francis et al

3 Hutton et al

4 Transparency

نیستند. ناتوانی سرمایه‌گذاران در تمایز بین پروژه‌های سودده و زیان‌ده در مراحل اولیه آنها باعث می‌شود که پروژه‌های زیان‌ده ادامه یابد و با گذر زمان زیان‌دهی آنها افزایش یابد. بازده منفی این نوع پروژه‌ها در طول زمان در داخل شرکت انباشت می‌شود و هنگامی که اطلاعات مربوط به آنها افشا می‌شود، قیمت سهام به شدت کاهش پیدا خواهد کرد. میزان اطلاعات منفی که مدیران می‌توانند انباشت و پنهان کنند، در شرکت‌های مختلف متفاوت است. علاوه بر این، توانایی‌ها و فرصت‌های مدیران برای انباشت و افشا نکردن اخبار منفی، به هزینه‌ها و منافع آن بستگی دارد. برای مثال، در شرایطی که هیچگونه عدم تقارن اطلاعاتی^۱ بین مدیران و سرمایه‌گذاران وجود ندارد، مدیران انگیزه‌ای برای افشای نامتقارن اطلاعات ندارند، چرا که در چنین شرایطی هزینه‌های نگهداری و افشانکردن اخبار منفی بیش از منافع آن خواهد بود، اما در شرایطی که عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران بالاست، هزینه‌های افشا نکردن اخبار منفی و انباشت آنها در داخل شرکت، کمتر از منافع آن خواهد بود و بنابراین، مدیران انگیزه پیدا می‌کنند تا اخبار منفی را داخل شرکت انباشت کرده، آنها را افشا نکنند (کوتاری و همکاران، ۲۰۰۹).

پیشینه پژوهش

مطالعات داخلی

فخاری (۱۳۹۳) در پژوهش خود به بررسی معیارهای سنجش اجتناب مالیاتی و رابطه آن با ریسک سقوط آتی قیمت سهام پرداخت. نتایج این پژوهش حکایت از آن دارد که، نرخ موثر مالیاتی نقدی معیار مناسبی برای اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی نمی‌باشد؛ چرا که این نرخ دو اثر متمایز اجتناب مالیاتی و مدیریت سود افزایشی را به صورت همزمان منعکس می‌نماید.

پیری و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی تأثیر توانایی مدیریتی بر کیفیت گزارشگری مالی در طول چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد در دوره رشد، توانایی مدیریتی تأثیر مستقیم معناداری بر روی کیفیت گزارشگری مالی داشته و در دوره بلوغ و افول، توانایی‌های مدیریتی شرکت‌ها نمی‌تواند به افزایش کیفیت گزارشگری منجر گردد.

رضوی عراقی (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی تأثیر ضعف‌های عمده کنترل‌های داخلی بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام پرداخت. یافته‌های این پژوهش نشان داد که عواملی چون عملیات جذب (ادغام) یا تحصیل و همچنین تجدید سازمان بر ضعف‌های عمده کنترل‌های داخلی تأثیر مثبت و معنادار و همچنین تجدید سازمان تأثیر مثبت و معناداری بر احتمال وقوع سقوط آتی قیمت سهام دارد و در نهایت ضعف‌های عمده کنترل‌های داخلی بر احتمال وقوع سقوط آتی قیمت سهام تأثیر مثبت و معناداری دارد.

سرلک و اکبری (۱۳۹۲) در پژوهش خود به بررسی رابطه میان معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود پرداختند. نتایج این پژوهش، حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار میان معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود بود.

رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی تأثیر افشای رویه‌های حسابداری انتقادی بر معیارهای ارزیابی عملکرد و کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که در سال‌هایی که افشای انتقادی اقلام موردنظر صورت می‌گیرد، معیارهای ارزیابی عملکرد افزایش یافته؛ لیکن کیفیت گزارشگری مالی تغییر محسوسی نکرده است.

خدای پور و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی تأثیر الزامات افشای معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود پرداختند. آنان در پژوهش خود، ارتباط معناداری میان الزامات افشای معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود پیدا نکردند.

شعری و حمیدی (۱۳۹۱) به بررسی انگیزه‌های معاملات با اشخاص وابسته با استفاده از مدل مسکاریلو (۲۰۱۰) پرداختند. آزمون فرضیه‌های پژوهش مذکور نشان می‌دهد بین میزان معاملات با اشخاص وابسته و متغیرهای سطح تمرکز مالکیت، نسبت مدیران غیرموظف و اهرم مالی رابطه معنادار وجود دارد و همچنین وجود رفتار فرصت‌طلبانه در معاملات با اشخاص وابسته، رد نشده و نشانه‌هایی از فرصت‌طلبانه بودن این معاملات در محیط کسب و کار ایران قابل مشاهده است.

1 Information Asymmetry

2 Kothari et al

مطالعات خارجی

لیت و همکاران^۱ (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی تاثیر تغییر شریک حسابرس بر کیفیت گزارشگری مالی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که تغییر شریک حسابرس بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر معکوس دارد. کیم و زانگ^۲ (۲۰۱۰) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین محافظه کاری و ریسک سقوط قیمت سهام پرداختند. نتایج بررسی های آنها نشان داد که محافظه کاری انگیزه های مدیران را برای بیش نمایی عملکرد و افشا نکردن اخبار بد محدود کرده و از این رو ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش می دهد.

مسکاریلو^۳ (۲۰۱۰) انگیزه معاملات با اشخاص وابسته را در شرکت های بورسی ایتالیا را مورد مطالعه قرار داد. هدف وی، شناسایی دلایل پشت پرده انجام معاملات با اشخاص وابسته و کارا بودن یا فرصت طلبانه بودن این معاملات بود. با توجه به ساختار متمرکز مالکیت در شرکت های مذکور، استفاده احتمالی از معاملات با اشخاص وابسته توسط سهامداران عمده برای تصاحب منابع شرکت به ضرر سهامداران خرد ارزیابی گردید. شواهد، نشان از رفتار فرصت طلبانه در این معاملات دارد و رابطه معنادار بین مبلغ این معاملات با متغیرهایی که انگیزه ها و هزینه های تصاحب اموال را تحت تاثیر قرار می دهد، مشاهده گردید.

چن و سو^۴ (۲۰۱۰) به بررسی ارتباط میان معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت و نیز بررسی اینکه آیا راهبری شرکتی، اثری مثبت بر رابطه معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت دارد یا خیر، پرداختند و جهت اندازه گیری تأثیر راهبری شرکتی، از معیار استقلال هیأت مدیره استفاده و فرض نمودند تأثیر معاملات با اشخاص وابسته بر عملکرد شرکت، متأثر از مکانیزم های راهبری شرکتی است. نتایج نشان داد مکانیزم های راهبری شرکتی، این معاملات را از معاملات فرصت طلبانه به معاملات کارا تغییر می دهد.

هاتن و همکاران (۲۰۰۹) طی مطالعه ای، به بررسی رابطه بین عدم شفافیت گزارشگری مالی و ریسک سقوط قیمت سهام پرداختند. آنها به این نتیجه رسیدند شرکت هایی که دارای صورت های مالی غیر شفاف هستند، بیشتر در معرض ریسک سقوط قیمت سهام قرار دارند.

چیونگ و همکاران^۵ (۲۰۰۸) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از این امر بود که بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد.

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - علی بوده که به بررسی تأثیر افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته بر کیفیت گزارشگری مالی و ریسک سقوط آتی قیمت سهام می پردازد که طرح آن از نوع تجربی و با استفاده از رویکرد پس رویدادی است. به منظور آزمون فرضیه های پژوهش از رگرسیون خطی چند متغیره که مبتنی بر داده های پانل و ترکیبی از سری های زمانی بوده، استفاده شده است که با استفاده از روش های آماری و اقتصادسنجی به بررسی روابط بین متغیرهای پژوهش می پردازد. برای جمع آوری اطلاعات از روش کتابخانه ای استفاده شده و اطلاعات و داده های مورد نیاز جهت اثبات فرضیه پژوهش از طریق مطالعه چک لیست رعایت الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته (مصوب سال ۱۳۹۰) و صورت های مالی شرکت های موجود در جامعه آماری گردآوری و برای تحلیل آنها از نرم افزارهای اس.پی.اس.اس نسخه ۲۲، اکسل و ایویوز نسخه ۸ استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر با توجه به هدف و شرایط اجرای آن کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار را شامل می شود و با توجه به هدف تعمیم پذیری یافته های پژوهش به کلیه شرکت های بازار بورس ایران، روش نمونه گیری مناسب بر مبنای هدفمند و حذف سیستماتیک می باشد که محققین پیشین نیز

1 Lit et al

2 Kim & Zhang

3 Moscariello

4 Chien & Hsu

5 Cheung et al

جهت حذف آثار متغیرهای مداخله‌گر صنعتی سعی کردند نمونه‌گیری به طور مشخص از صنایعی انجام شود که اولاً تعداد نمونه کافی داشته باشند و ثانیاً ماهیت مشابه با فعالیت شرکت‌های کلی بورس داشته باشند. در نهایت نمونه آماری پژوهش در دوره زمانی ۱۳۹۳-۱۳۹۱ شامل شرکت‌هایی می‌باشد که مجموعه شرایط زیر را داشته باشند:

- ۱- این شرکت‌ها باید قبل از سال ۱۳۹۱ در بورس حضور داشته و از ابتدای سال ۱۳۹۱ سهام آنها در بورس مورد معامله قرار گرفته و معاملاتی باشد.
- ۲- این شرکت‌ها نبایستی در طول سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ وقفه عملیاتی داشته باشند.
- ۳- سال مالی این شرکت‌ها می‌بایست منتهی به ۲۹ اسفند باشد (به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه).
- ۴- شرکت‌ها در طول دوره بررسی، تغییر سال مالی نداده و اطلاعات مورد نیاز به منظور استخراج داده‌ها در دسترس باشد.
- ۵- شرکت‌ها جزء بانک‌ها و سایر مؤسسات مالی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری، هلدینگ و لیزینگ نباشد، زیرا نحوه گزارشگری مالی و ماهیت درآمدها و هزینه‌ها در آنها متفاوت است.
- ۶- شرکت‌ها در طی قلمرو زمانی تحقیق، زیان‌ده نباشند.

با توجه به محدودیت‌های عنوان شده در انتخاب جامعه آماری پس از اعمال این محدودیت‌ها تعداد ۸۵ شرکت به عنوان نمونه آماری به صورت هدفمند انتخاب شد.

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به اهمیت مبانی نظری مطروحه و به منظور حصول اهداف پژوهش، فرضیه‌های زیر تبیین می‌گردند:

فرضیه اول: افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی می‌شود.

فرضیه دوم: افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته منجر به کاهش ریسک سقوط آتی قیمت سهام می‌شود.

مدل‌های پژوهش

به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، مدل‌های رگرسیونی زیر برآش خواهد شد.

$$FRQ_{it} = b_0 + b_1 * RPTD_{it} + b_2 * INST_{it} + b_3 * SIZE_{it} + b_4 * LEV_{it} + b_5 * AGE_{it} + b_6 * B/M_{it} + b_7 * CFO_{it} + e_0$$

مدل رگرسیونی فرضیه اول

$$CRASH_{it} = b_0 + b_1 * RPTD_{it} + b_2 * INST_{it} + b_3 * SIZE_{it} + b_4 * LEV_{it} + b_5 * AGE_{it} + b_6 * B/M_{it} + b_7 * CFO_{it} + e_0$$

مدل رگرسیونی فرضیه دوم

که در روابط فوق:

FRQ: کیفیت گزارشگری مالی، RPTD: افشای معاملات با اشخاص وابسته، INST: نسبت سهامداران نهادی، SIZE: اندازه شرکت، LEV: اهرم مالی، AGE: عمر شرکت، B/M: ارزش دفتری به ارزش بازار و CFO: جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی می‌باشد.

متغیرهای پژوهش و شیوه سنجش آنها

افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته

به منظور سنجش افشای معاملات با اشخاص وابسته، مواد ۳ تا ۱۳ چک لیست رعایت الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته (مصوب سال ۱۳۹۰)، بصورت متغیرهای مصنوعی تعریف و با مراجعه به صورت‌های مالی شرکت‌های مورد بررسی، احراز آنان مورد بررسی واقع می‌شد. در صورت احراز مواد مربوطه، امتیاز یک و در غیر این صورت، امتیاز صفر برای هر سال - شرکت در نظر گرفته می‌شد.

کیفیت گزارشگری مالی

در پژوهش حاضر، کیفیت گزارشگری مالی بعنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. برای اندازه‌گیری کیفیت گزارشگری مالی طبق رابطه (۱) از مدل دیچو و دیچو^۱ (۲۰۰۲) و فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵) استفاده می‌شود. بر اساس این رویکرد، کیفیت سود در وهله نخست توسط کیفیت ارقام تعهدی تعیین می‌شود، زیرا سود حسابداری را می‌توان به عنوان جمع جریان‌های نقدی عملیاتی و ارقام تعهدی بازنمایی کرد. چنین تصویری وجود دارد که ارقام تعهدی حسابداری، جریان‌های نقدی عملیاتی آتی را پیش‌بینی می‌کنند و جریان‌های نقدی جاری و یا بازگشت جریان‌های نقدی گذشته را منعکس می‌نمایند. خطای اندازه‌گیری در تعیین ارقام تعهدی می‌تواند توانایی ارقام تعهدی را برای پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی یا انعکاس جریان‌های نقدی گذشته و حال بصورت بالقوه تحریف نماید.

$$TCA_{i,t} = b_0 + b_1 CF_{i,t-1} + b_2 CF_{i,t} + b_3 CF_{i,t+1} + b_4 DREV_{i,t} + b_5 PPE_{i,t} + e_0 \quad \text{رابطه (۱)}$$

که در رابطه فوق:

TCA_{it} : جمع ارقام تعهدی جاری شرکت i در سال t ، $CF_{i,t-1}$: جریان‌های نقدی شرکت i در سال $t-1$ ، $CF_{i,t}$: جریان‌های نقدی شرکت i در سال t ، $CF_{i,t+1}$: جریان‌های نقدی شرکت i در سال $t+1$ ، $\Delta REV_{i,t,t+1}$: تغییر در درآمد فروش شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$ و $PPE_{i,t}$: ارزش ناخالص (بهای تمام شده) اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات شرکت i در سال t می‌باشد. جمع ارقام تعهدی جاری (TCA) از رابطه (۲) بدست می‌آید.

$$TCA_{i,t} = DCA_{i,t} - DCL_{i,t} - DCASH_{i,t} + DSTDEBT_{i,t} \quad \text{رابطه (۲)}$$

$\Delta CA_{i,t}$: تغییر در دارایی‌های جاری شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$ ، $\Delta CL_{i,t,t-1}$: تغییر در بدهی‌های جاری شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$ ، $\Delta CASH_{i,t,t-1}$: تغییر در موجودی نقد شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$ ، $\Delta STDEBT_{i,t,t-1}$: تغییر در تسهیلات مالی دریافتی کوتاه مدت شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$ می‌باشد. جریان‌های نقدی شرکت i در سال t ($CF_{i,t}$) نیز از رابطه (۳) به دست می‌آید.

$$CF_{i,t} = NIBE_{i,t} - TCA_{i,t} + DEPN_{i,t} \quad \text{رابطه (۳)}$$

که در رابطه فوق:

$NIBE_{i,t}$: سود خالص قبل از ارقام غیرمترقبه شرکت i در سال t ، $TCA_{i,t}$: جمع ارقام تعهدی جاری شرکت i در سال t و $DEPN_{i,t}$: هزینه‌های استهلاک شرکت i در سال t می‌باشد.

براساس رابطه (۱)، اگر کیفیت ارقام تعهدی بالا باشد آنگاه ارقام تعهدی می‌تواند عمده تغییر در جریان‌های نقدی جاری، گذشته و آینده را منعکس نماید و در نتیجه باقیمانده خاص شرکت ($E_{i,t}$) در رابطه (۱) مبنای کیفیت گزارشگری مالی مورد استفاده در این پژوهش را شکل می‌دهد. به صورت مشخص، شاخص کیفیت گزارشگری مالی بعنوان معکوس مربع باقیمانده‌های شرکت i تعریف می‌شود. هرچه مربع باقیمانده‌ها بالاتر باشد، به نشانه ارقام تعهدی ضعیف‌تر و کیفیت گزارشگری مالی پایین‌تر تعبیر می‌شود. پس می‌توان شاخص کیفیت گزارشگری مالی را در پژوهش بصورت رابطه (۴) تعریف نمود:

$$FRQ = \frac{1}{e^2} \quad \text{رابطه (۴)}$$

ریسک سقوط آتی قیمت سهام

متغیر وابسته دیگر این پژوهش، ریسک سقوط آتی قیمت سهام می‌باشد. جهت سنجش متغیر مذکور، از مدل هاتن و همکاران (۲۰۰۹) استفاده شده است. بر اساس مطالعه مذکور، دوره سقوط در یک سال مالی معین، دوره‌ای است که طی آن، بازده ماهانه خاص یک شرکت، $\frac{3}{2}$ انحراف معیار کمتر از میانگین بازده ماهانه خاص آن باشد. اساس این تعریف بر این مفهوم

آماري استوار است که با فرض نرمال بودن توزيع آماری بازده ماهانه خاص یک شرکت، نوسان‌هایی که در فاصله میانگین + ۳/۲ انحراف معیار و میانگین - ۳/۲ انحراف معیار قرار می‌گیرند، از جمله نوسان‌های عادی محسوب و سایر نوسان‌ها، از موارد غیرعادی به حساب می‌آیند. با توجه به آنکه سقوط قیمت آتی سهام، یک نوسان غیرعادی است، عدد ۳/۲ بعنوان مرز بین نوسان‌های عادی و غیرعادی مطرح می‌گردد. لذا در پژوهش حاضر، ریسک سقوط آتی قیمت سهام، بصورت متغیر مجازی تعریف می‌گردد. بدین صورت که اگر شرکت تا پایان سال مالی، حداقل یک دوره سقوط را تجربه کرده باشد، امتیاز یک و در غیر این صورت، امتیاز صفر برای شرکت در نظر گرفته خواهد شد. بازده ماهانه سهام را می‌توان از رابطه (۴) محاسبه نمود:

$$W_{in} = Ln(1 + e_{in}) \quad \text{رابطه (۴)}$$

که در رابطه مذکور:

W_{in} : بازده ماهانه خاص شرکت i در ماه t طی سال مالی و E_{in} : بازده باقی مانده سهام شرکت i در ماه t بوده و عبارت است از پسماند مدل رگرسیونی مدل (۵):

$$r_{it} = b_0 + b_{1i} * rm_{t-2} + b_{2i} * rm_{t-1} + b_{3i} * rm_t + b_{4i} * rm_{t+1} + b_{5i} * rm_{t+2} + e_{it} \quad \text{مدل (۵)}$$

که در رابطه فوق:

r_{it} : بازده باقی مانده سهام شرکت i در ماه t سال مالی و E_{in} : بازده بازار در ماه t می‌باشد که جهت سنجش آن، شاخص ابتدای ماه از شاخص پایان ماه کسر شده و حاصل بر شاخص ابتدای ماه تقسیم می‌گردد. بازده ماهانه خاص شرکت، به منظور اندازه‌گیری ریسک سقوط آتی قیمت سهام، مبنای عمل خواهد بود.

اندازه شرکت

مطابق با پژوهش مارچیا و مورا^۱ (۲۰۱۰)، اندازه شرکت عبارت است از لگاریتم طبیعی دارایی‌های یک شرکت در پایان دوره مالی.

اهرم مالی

اهرم مالی عبارت است از نسبت کل بدهی‌های یک شرکت به کل دارایی‌هایش (هان و همکاران^۲، ۲۰۱۵).

عمر شرکت

عمر یک شرکت عبارت است از لگاریتم طبیعی تعداد ماه‌های فعالیت شرکت از تاریخ پذیرش در بورس (دی جی امیل و همکاران^۳، ۲۰۱۳).

نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار

این نسبت از تقسیم ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام بر ارزش بازار آنها بدست می‌آید (لطیف و همکاران^۴، ۲۰۱۲).

نسبت سهامداران نهادی

نسبت سهام تحت تملک سرمایه‌گذاران نهادی برابر است با نسبت سهام تحت تملک سهامداران نهادی به کل سهامداران شرکت در پایان سال. سهامداران نهادی آن دسته از سهامداران شرکت هستند که حداقل ۲۰ درصد سهام شرکت را دارا باشند (مادیتینوس و همکاران^۵، ۲۰۱۲).

جریان‌های نقدی

منظور از جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی، جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های اصلی و مستمر واحد تجاری می‌باشد (مادیتینوس و همکاران، ۲۰۱۲).

1 Marchica & Mura

2 Haan et al

3 DJemil et al

4 Latif et al

5 Maditinos et al

یافته‌های پژوهش

آزمون نرمال بودن داده‌ها و نبود همخطی

به منظور بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون جارک برا و به منظور بررسی همخطی از معیارهای تِلرانس و عامل تورم واریانس استفاده شده است. نتایج آزمون‌های مذکور در نگاره (۱) نشان داده شده است.

نگاره (۱): نتایج آزمون نرمال بودن و عدم وجود همخطی

آماره های همخطی		احتمال آماره جارک برا	آماره جارک برا	متغیر
عامل تورم واریانس	تلرانس			
۱/۰۰۵	۰/۹۹۵	۰/۰۷۵	۲۳/۹۵۷	افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته
۱/۰۰۶	۰/۹۹۴	۰/۰۵۷	۱۱/۵۲۲	اندازه شرکت
۱/۰۱۰	۰/۹۹۰	۰/۰۷۴	۱۸/۶۵۸	عمر شرکت
۱/۰۰۸	۰/۹۹۲	۰/۰۶۵	۵۵/۹۸۷	ارزش دفتری به ارزش بازار
۱/۰۱۲	۰/۹۸۸	۰/۰۵۹	۱۷/۵۴۱	اهرم مالی
۱/۰۵۵	۰/۹۵۴	۰/۰۷۵	۴۵/۶۲۵	نسبت سهامداران نهادی
۱/۰۳۴	۰/۹۶۶	۰/۰۸۸	۱۳/۸۲۵	جریان های نقدی
		۰/۰۸۵	۱۵/۹۵۲	کیفیت گزارشگری مالی
		۰/۰۶۲	۱۴/۷۴۵	ریسک سقوط آتی قیمت سهام

به لحاظ آنکه احتمال آماره جارک - برا برای تمامی متغیرهای پژوهش، بیش از سطح خطای ۵٪ می باشد، نرمال بودن آنها مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین بواسطه آنکه مقدار تلرانس و عامل تورم واریانس برای متغیرهای مستقل و کنترلی، به ترتیب بیش از ۰/۲ و کمتر از ۵ می‌باشد، این نتیجه حاصل می‌گردد که میان آنها، همخطی وجود ندارد.

آزمون واریانس ناهمسانی

به منظور بررسی واریانس ناهمسانی از آزمون وایت^۱ استفاده شده و نتایج آزمون مذکور در نگاره (۲) نشان داده شده است.

نگاره (۲): نتایج آزمون واریانس ناهمسانی

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
وایت	اول	۲/۷۵۲	۱۷۸ و ۳	۰/۹۲۵
	دوم	۲/۵۸۸	۳۵۲ و ۳	۰/۹۴۴

با توجه به آنکه احتمال آماره آزمون وایت بیش تر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، همسانی واریانس تأیید شده و مشاهده گردید که مشکل ناهمسانی واریانس وجود ندارد.

آزمون تشخیص مدل (اف لیمر) و هاسمن

برای تعیین معنی دار بودن روش اثرات ثابت از آزمون اف لیمر استفاده می‌شود. در صورتی که نتایج این آزمون حاکی از استفاده از داده‌های تابلویی باشد، به منظور گزینش مناسب بین مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. نگاره شماره (۳) نتایج آزمون تشخیص مدل و انتخاب الگوی مناسب را نشان می‌دهد.

نگاره (۳): نتایج آزمون اف لیمر و هاسمن برای تعیین نوع توزیع داده های پژوهش

فرضیه	نام آزمون	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون	نتیجه
اول	اف لیمر	۳/۵۲۱	(۸۲۵ و ۱۲۵)	۰/۰۰۰	داده های تابلویی
	هاسمن	۴/۷۲۵	۴	۰/۰۰۰	اثرات ثابت
دوم	اف لیمر	۵/۷۲۵	(۷۲۵ و ۶۵)	۰/۰۰۰	داده های تابلویی
	هاسمن	۵/۷۲۳	۵	۰/۰۰۰	اثرات ثابت

نتایج آزمون تشخیص مدل حاکی از آن است که احتمال آماره آزمون اف لیمر کمتر از سطح خطای ۵٪ است. لذا می توان نتیجه گرفت که نوع توزیع داده های پژوهش، از نوع تابلویی می باشد. با توجه به اینکه نتایج آزمون اف لیمر، استفاده از داده های تابلویی را نشان داد، در ادامه، تعیین روش تخمین (روش اثرات ثابت یا اثرات تصادفی) با کمک آزمون هاسمن صورت گرفت که با توجه به اینکه احتمال آماره خی دو، کمتر از سطح خطای ۵٪ بود، استفاده از روش اثرات ثابت تأیید شد.

آزمون فرضیه اول

افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی می شود.

مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه مذکور در نگاره (۱) نشان داده شده است.

نگاره (۱): نتایج برازش مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه اول

متغیر وابسته: کیفیت گزارشگری مالی			
متغیر	ضرایب رگرسیونی	آماره تی	احتمال آماره تی
مقدار ثابت	۱۰/۶۲۵	۴/۶۵۸	۰/۰۰۰
افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته	۵/۳۳۳	۴/۴۴۴	۰/۰۰۱
اندازه شرکت	۱۲/۴۵۲	۳/۶۲۵	۰/۰۱۵
عمر شرکت	۱۰/۸۲۴	۱/۳۱۵	۰/۰۷۵
ارزش دفتری به ارزش بازار	۹/۶۵۲	۱/۶۲۵	۰/۰۶۶
اهرم مالی	-۹/۲۱۵	-۱/۶۳۲	۰/۰۷۴
نسبت سهامداران نهادی	۵/۵۲۱	۴/۱۲۴	۰/۰۰۳
جریان های نقدی	۱۰/۶۳۲	۷/۷۵۴	۰/۰۰۴
ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دوربین و اتسون	احتمال آماره اف
۰/۳۹	۰/۳۳	۲/۰۳	۹۵/۲۳۵

بر اساس اطلاعات نگاره فوق در می یابیم که افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد. زیرا ضمن مثبت بودن علامت ضریب رگرسیونی مربوطه، مقدار احتمال آماره تی آن کمتر از ۵٪ می باشد، لذا فرضیه اول سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید می شود. بعبارت دیگر، افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته منجر به بهبود

کیفیت گزارشگری مالی می‌شود. متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، نسبت سهامداران نهادی و جریان های نقدی بر تأثیر افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته بر کیفیت گزارشگری مالی، تأثیر مثبت و معنادار داشته‌اند. بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده، حدود ۳۳٪ تغییرات کیفیت گزارشگری مالی، ضمن توجه به تأثیر متغیرهای کنترلی، توسط تغییرات افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته توضیح داده می‌شود. به لحاظ آنکه مقدار آماره دوربین - واتسون در بازه صفر و تفاضل آن از ۴ قرار دارد، فرض وجود خودهمبستگی نوع اول میان متغیرها رد شده و در نهایت، به لحاظ آنکه احتمال آماره اف، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، معنادار بودن مدل رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد.

آزمون فرضیه دوم

افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته منجر به کاهش ریسک سقوط آتی قیمت سهام می‌شود. مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه مذکور در نگاره (۲) نشان داده شده است.

نگاره (۲): نتایج برازش مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه دوم

متغیر وابسته: ریسک سقوط آتی قیمت سهام				
$CRASH_{it} = b_0 + b_1 * RPTD_{it} + b_2 * INST_{it} + b_3 * SIZE_{it} + b_4 * LEV_{it} + b_5 * AGE_{it} + b_6 * B/M_{it} + b_7 * CFO_{it} + e_0$				
متغیر	ضرایب رگرسیونی	آماره تی	احتمال آماره تی	
مقدار ثابت	۱۵/۲۵۶	۷/۶۵۵	۰/۰۰۰	
افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته	-۱۱/۶۳۲	-۶/۸۵۲	۰/۰۰۲	
اندازه شرکت	۴/۹۷۵	۶/۶۳۳	۰/۰۰۰	
عمر شرکت	۵/۸۲۴	۱/۲۳۵	۰/۰۷۵	
ارزش دفتری به ارزش بازار	۱۲/۸۳۳	۴/۵۲۲	۰/۰۰۵	
اهرم مالی	۱۱/۵۲۱	۰/۵۲۲	۰/۰۶۶	
نسبت سهامداران نهادی	۱۶/۵۲۲	۱/۷۳۵	۰/۰۹۵	
جریان های نقدی	۱۰/۶۳۲	۶/۸۲۹	۰/۰۰۶	
ضریب تعیین		آماره دوربین واتسون	احتمال آماره اف	ضریب تعیین شده
		۲/۱۰	۱۰۰/۲۳۹	٪۳۶
			۰/۰۰۰	٪۲۷

بر اساس اطلاعات نگاره فوق در می‌یابیم که افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام تأثیر منفی و معناداری دارد. زیرا ضمن منفی بودن علامت ضریب رگرسیونی مربوطه، مقدار احتمال آماره تی آن کمتر از ۵٪ می‌باشد، لذا فرضیه دوم نیز در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید می‌شود. بعبارت دیگر، افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته منجر به کاهش ریسک سقوط آتی قیمت سهام می‌شود. متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، ارزش دفتری به ارزش بازار، نسبت سهامداران نهادی و جریان های نقدی بر تأثیر افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام، تأثیر مثبت و معنادار داشته‌اند. بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده، حدود ۲۷٪ تغییرات ریسک سقوط آتی قیمت سهام، ضمن توجه به تأثیر متغیرهای کنترلی، توسط تغییرات افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته توضیح داده می‌شود. به لحاظ آنکه مقدار آماره دوربین - واتسون در بازه صفر و تفاضل آن از ۴ قرار دارد، فرض وجود خودهمبستگی نوع اول میان متغیرها رد شده و در نهایت، به لحاظ آنکه احتمال آماره اف، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، معنادار بودن مدل رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

یکی از عوامل تمرکز بر معاملات با اشخاص وابسته، این نکته است که ممکن است شیوه انجام اینگونه معاملات در مقایسه با معاملات با سایر اشخاص، دارای ماهیتی متفاوت باشد. از آنجایی که ممکن است مدیران از این نقطه نیز دچار انتفاع گردند، ضرورت توجه ویژه بر روی آنان حس می‌گردد. با توجه به نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش، این نتیجه حاصل شد که با افزایش افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته، کیفیت گزارشگری مالی افزایش یافته و به تبع آن، ریسک سقوط آتی قیمت سهام کاهش می‌یابد. واضح است هرچه شفافیت این مساله بیشتر باشد، توان تصمیم‌گیری صحیح استفاده‌کنندگان برون‌سازمانی در ارزیابی نحوه عملکرد مدیریت واحد تجاری نیز بیشتر خواهد شد و در نهایت، زمینه‌های لازم برای ارزشیابی و پیش‌بینی قیمت سهام نیز تسهیل خواهد شد. از طرف دیگر، می‌توان به این نتیجه رسید که تصویب الزامات افشای معاملات با اشخاص وابسته توسط سازمان بورس، علی‌رغم گذشت مدت کوتاه از تاریخ تصویب، توانسته است کیفیت گزارشگری مالی را بصورت معناداری بهبود بخشیده و به تبع آن، ریسک سقوط آتی قیمت سهام را کاهش دهد. واضح است تأثیر این الزامات بدین صورت است که با افزایش اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته، دامنه اطلاعاتی استفاده‌کنندگان برون‌سازمانی نظیر اعتبار دهندگان، سرمایه‌گذاران و غیره بصورت معناداری افزایش می‌یابد که در نهایت این مساله منتج به این امر خواهد شد که آنان با در دست داشتن اطلاعات کافی در مورد عملکرد واحد تجاری، با اتخاذ تصمیمات صحیح در امر سرمایه‌گذاری، موفق به کسب بازدهی حاصل از انجام سرمایه‌گذاری‌ها شده و در نهایت، پیش‌بینی‌های صحیحی از روند قیمت آتی سهام داشته باشند. با توجه به نتایج حاصله، به مدیران واحدهای تجاری پیشنهاد می‌گردد به با بسترسازی زمینه‌های لازم در جهت افزایش افشای معاملات با اشخاص وابسته، تمهیدات لازم را برای اتخاذ قضاوت‌های آگاهانه را فراهم نموده تا ضمن بهبود کیفیت گزارشگری مالی، ریسک سقوط آتی قیمت سهام را کاهش دهند. به سرمایه‌گذاران نیز پیشنهاد می‌گردد که در هنگام ارزیابی خود در جهت انتخاب واحدهای تجاری برای امر سرمایه‌گذاری، واحدهایی را مد نظر قرار دهند که دارای سطح بالایی از نظر افشای اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته قرار داشته باشند. در نهایت، به محققین دانشگاهی پیشنهاد می‌گردد که در هنگام ارزیابی عوامل موثر بر کیفیت گزارشگری و ریسک سقوط آتی قیمت سهام، به فاکتور افشای معاملات با اشخاص وابسته نیز توجه کافی داشته و تأثیرات آن را مد نظر قرار دهند.

منابع

منابع فارسی

- اسماعیل زاده مقری، علی و احمدشعربافی، مهرداد. (۱۳۸۹). افشای اطلاعات اختیاری و ارتباط آن با نرخ بازده سهام در شرکتهای سرمایه‌گذاری. مطالعات کمی در مدیریت. صص: ۸۳-۶۹.
- خدای پور، احمد، امینی، میثم و هوشمند زعفرانی، رحمت‌الله. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر الزامات افشای معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود. پژوهش حسابداری، سال دوم، شماره دوم، صص: ۸۷-۶۹.
- سرلک، نرگس و اکبری، مینا. (۱۳۹۲). رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۰، شماره ۴، صص: ۹۲-۷۷.
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری. (۱۳۸۹). اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی، استانداردهای حسابداری، سازمان حسابرسی، کمیته فنی، نشریه ۱۶۰.
- رهنمای رودپشتی، فریدون و همکاران (۱۳۹۲). ارزیابی تاثیر افشای رویه‌های حسابداری انتقادی بر کیفیت گزارشگری مالی. پژوهش‌های حسابداری مالی، سال پنجم، شماره ۲، شماره پیاپی (۱۶).
- پیری، پرویز، حمزه، دیدار و خدایار یگانه، سیما. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر توانایی مدیریت بر کیفیت گزارشگری مالی در طول چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی، سال ششم، شماره سوم، شماره پیاپی (۲۱).

فخاری، فاطمه سادات. (۱۳۹۳). بررسی معیار های سنجش اجتناب مالیاتی و رابطه آن با ریسک سقوط آتی قیمت سهام. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اقتصادی.

شعری، صابر، حمیدی، الهام. (۱۳۹۱). شناسایی انگیزه های معاملات با اشخاص وابسته. پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۲، شماره ۶، صص: ۴۹-۶۴.

رضوی عراقی، سیدمحمدرضا. (۱۳۹۳). تاثیر ضعف های عمده کنترل های داخلی بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده اقتصاد و حسابداری.

منابع لاتین

- Accounting Standards and Accounting Quality. (1978). *Journal of Accounting Research*, Vol. 46, No. 3, pp.467-498.
- Cheung Y, Jing L., Lu T., Rau P. R., Stouratis A. (2008). Tunnelling and ProppingUp: An Analysis of Related Party Transactions by Chinese Listed Companies. *Social Science Research Network*, www.ssrn.com, Working Paper Series.
- Chien C.U., Hsu. J. (2010). The Role of Corporate Governance in Related Party Transactions. Working Paper, National Yunlin University of Science and Technology.
- Chien C.U., Hsu. J. (2010). The Role of Corporate Governance in Related Party Transactions. Working Paper, National Yunlin University of Science and Technology.
- Dechow, P., Dichev, I. (2002). The quality of accruals and earnings: the role of accrual estimation errors. *The Accounting Review* 77 (Suppl.): pp 35–59.
- Djamil.A. B, Razafindrambinina. D , Tandans. C.(2013) The Impact of Intellectual Capital on a Firm's Stock Return: Evidence from Indonesia. *Journal of Business Studies Quarterly*, Vol 5, No 2.pp:176-183
- Francis, J., Olsson, P., and Schipper, K., (2006). "Earnings Quality." 1st edition, USA. Now Publishers Inc.
- Hutton, A.P., Marcus, A.J., Tehranian, H., (2009). Opaque Financial Reports, R2, and Crash Risk. *Journal of Financial Economics*, Vol. 94, 67-86.
- Haan, D, Terry Shevlin,N, Jacob,T. (2015). Market (in) attention and the strategics cheduling an dtiming of earnings announcements. *Journal of Accounting and Economics* 6036–6055
- Jian M., Wong T.J. (2010). Propping through related party transactions. *Review Accounting Studies*, 15,70-105.
- Kim, J.B., Liandong Zhang.(2010). Does Accounting Conservatism Reduce Stock Price Crash Risk? Availble At URL: [Http://Www.Ssrn.Com](http://Www.Ssrn.Com).
- Kothari, S.P., Shu, S., Wysocki, P.D., (2009b). Do Managers Withhold Bad News? *Journal of Accounting Research*, 47, 241-276.
- Latif. M, Shoukat Malik, M & Aslam, S. (2012) Intellectual Capital efficiency and corporate performance in developing countries: A Comparison between islamic and conventional banks of Pakistan . *Interdisciplinaty journal of contemporary research in business*.VOL.4. NO.1.PP: 405-420.
- Lit ,Brooks., C.S.Anges Chang.& Kenneth J.Reichel (2013).Audit Board Tenure & Financial Reporting Quality.Avalable in WWW.SSRN.com
- Maditinos. D, Chatzoudes. D & Tsairidis. C. (2012) The impact of intellectual capital on firms' market value and financial performance. *Journal of Intellectual Capital*.Vol. 12. No. 1.PP:132-151

- Marchica, M. T. and Mura, R. (2010). Financial flexibility, investment ability, and firm value: Evidence from firms with spare debt capacity. *Financial Management*, 1339-1368.
- Moscariello N. (2010). Related Party Transaction: Opportunistic or Efficient Behavior? Evidence from the Italian Listed Company. Working Paper, Second University of Naples.
- Wolk, H. I., Tearney, M. G. and Dodd, J. L.(2001). *Accounting Theory: A Conceptual and Institutional Approach*. 5th edition, Australia, Cincinnati, Ohio: South-Western Pub.